

AGNIESZKA TAMBOR

 <https://orcid.org/0000-0003-1536-8986>Uniwersytet Śląski
Katowice

Sprawozdanie z projektu *Wsparcie integracji cudzoziemców w województwie śląskim*

Report on the project *Supporting integration of foreigners
in the Silesian Voivodeship*

Abstract: The report concerns the principal assumptions and the first phase of the project entitled *Supporting integration of foreigners in the Silesian Voivodeship*, implemented thanks to co-financing obtained from the Asylum, Migration and Integration Fund. The text describes the activities undertaken by the main partners of the project, i.e. the Silesian Voivodeship Office and the School of Polish Language and Culture of the University of Silesia in Katowice. The report includes detailed information on linguistic and cultural education of adults and children, including a summing up of the most important content taught during Polish language classes, allowing the project participants to function more easily within the Polish environment.

Key words: foreigner, project, integration, migration, Silesian Voivodeship, education, Polish language

Głównym celem projektu *Wsparcie integracji cudzoziemców w województwie śląskim*, który realizowany jest dzięki dofinansowaniu ze środków Funduszu Azylu, Migracji i Integracji, są kompleksowe działania edukacyjno-adaptacyjne, czyli wsparcie i integracja cudzoziemców pochodzących spoza Unii Europejskiej, przebywających na terenie województwa śląskiego. Całkowity budżet projektu wynosi 3 324 000,00 zł (wkład FAMI to 2 493 000 zł). Rosnąca liczba dzieci cudzoziemskich w szkołach województwa śląskiego, jak i liczba wydanych zezwoleń na pracę, wpłynęła na konieczność podjęcia działań likwidujących przeszkody w godnym i dobrym poziomie życia w Polsce dla każdego. Z Badań ankietowych (2018 rok) Business Centre

Club i Międzynarodowej Organizacji ds. Migracji wynika, iż prawie 55% badanych firm zatrudnia cudzoziemców, a 100% z nich zatrudnia cudzoziemców ze względu na brak polskich fachowców w poszukiwanych dziedzinach. Zawody, w których sygnalizuje się największe braki kadrowe, to: kierownicy ciągników siodłowych, analitycy systemów komputerowych i programiści, specjaliści do spraw baz danych i sieci komputerowych, inżynierowie elektrotechnologii, inżynierowie mechanicy, murarze, elektrycy budowlani, spawacze i ślusarze, mechanicy szeregu specjalizacji, elektromechanicy i elektrycy, lekarze i pielęgniarki.

Działania, które są i będą podejmowane w trzyletnim cyklu przez głównych wykonawców projektu – Śląski Urząd Wojewódzki w Katowicach oraz Szkołę Języka i Kultury Polskiej Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach – określić można jako dwutorowe.

Pierwsza część działań to te związane z zagadnieniami instytucjonalnymi. Projekt przewiduje otwarcie punktu informacyjno-doradczego¹ w siedzibie Śląskiego Urzędu Wojewódzkiego w Katowicach. Co niezwykle ważne, porady będą udzielane nie tylko w języku polskim, ale także po angielsku, rosyjsku i ukraińsku. Jednym z ważnych zagadnień, które będzie można poruszyć z pracownikami punktu, jest procedura legalizacji pobytu na terenie naszego kraju. Będzie można też skorzystać z pomocy technicznej w zakresie wypełniania różnych dokumentów oraz uzyskać informacje o prawach i obowiązkach cudzoziemca wynikających z odpowiednich ustaw. Założeniem projektu jest likwidacja, a przynajmniej minimalizacja, barier w zakresie znajomości prawa, sposobu działania urzędów, systemu opieki zdrowotnej, ubezpieczeń, prawa pracy i innych zagadnień prawno-administracyjnych. Pomoc będzie obejmowała także udzielanie porad z zakresu prawa socjalno-bytowego – dzięki temu będzie można zasięgnąć porady i informacji w tak kluczowych dla pobytu na terenie obcego kraju zagadnieniach, jak na przykład wynajmowanie mieszkania oraz zapisywanie dzieci do przedszkoli i szkół. Nie do przecenienia będzie też z całą pewnością możliwość skorzystania z porady psychologicznej (zapewniona zostanie pomoc wykwalifikowanego psychologa doświadczonego w pracy z cudzoziemcami) oraz możliwość rozmowy z doradcą zawodowym. Rola tego ostatniego nie będzie się ograniczała wyłącznie do udzielania porad, gdzie szukać pracy i na jakich warunkach można ją zdobyć. W punkcie informacyjnym można będzie także profesjonalnie

¹ Punkt będzie czynny pięć dni w tygodniu – w tym co najmniej jednego dnia tygodnia będzie czynny w niestandardowych godzinach popołudniowych.

przygotować się do rozmowy kwalifikacyjnej i uzyskać pomoc w wypełnieniu odpowiednich wniosków, aplikacji, czy innych dokumentów związanych z procesem rekrutacji.

Wsparcie rozwoju zawodowego oraz zagadnienia związane z podjęciem legalnej pracy w Polsce są jednym z ważniejszych tematów projektu *Wsparcie integracji cudzoziemców w województwie śląskim*. Sytuacja cudzoziemców pochodzących spoza Unii Europejskiej jest bowiem zgoła odmienna od dużo łatwiejszej i naturalnie uproszczonej procedury, której podlegają obywatele państw Unii Europejskiej. Obywatel państwa spoza Unii Europejskiej / Europejskiego Obszaru Gospodarczego, aby mógł legalnie pracować w Polsce, musi spełnić inne warunki oraz posłużyć się innymi dokumentami dopuszczającymi do polskiego rynku pracy. Są to m.in. zezwolenia na pracę wydawane przez wojewodę oraz starostę, zezwolenia na pobyt czasowy i pracę oraz oświadczenia o powierzeniu wykonywania pracy cudzoziemcowi. Kwestie dotyczące zatrudniania obywateli krajów spoza UE także nie są jednolite – ułatwienia w tym zakresie dotyczą obywateli Armenii, Białorusi, Gruzji, Mołdawii, Rosji i Ukrainy (dotyczą m.in. procedury wydawania zezwoleń na pracę sezonową). Istnieje też szereg zawodów, w przypadku których zezwolenie na pracę jest wydawane bez względu na różnorakie obowiązujące procedury. Są to m.in. zawody z branży komputerowej (analitycy, programiści, projektanci i administratorzy baz danych), budowlanej (murarze, betoniarze, cieśle, stolarze, spawacze, elektrycy), kierowcy autobusów, samochodów ciężarowych, operatorzy sprzętu do robót ziemnych oraz maszyniści i operatorzy maszyn i urządzeń dźwigowo-transportowych. Członkami grupy roboczej projektu są przedstawiciele Wojewódzkiego Urzędu Pracy oraz Powiatowych Urzędów Pracy – dzięki nim porady udzielane w punkcie informacyjnym będą w pełni merytoryczne, a i same urzędy będą uczestniczyły w procesie usprawniania i ułatwiania procedur związanych z zatrudnianiem cudzoziemców na terenie województwa śląskiego.

Drugą część działań projektowych to szeroko rozumiana edukacja – różnorodne, budujące działania dydaktyczne, elementy. Przeprowadzone zostaną warsztaty z zakresu metodyki nauczania języka polskiego jako obcego, warsztaty z zakresu edukacji interkulturowej (dla przedstawicieli szkół pracujących z uczniami cudzoziemcami). Te właśnie działania adresowane będą do nauczycieli języka polskiego, przedmiotów humanistycznych oraz nauczycieli nauczania początkowego i przedszkoli, ponadto będą w nich mogli (a nawet powinni) uczestniczyć wychowawcy klas oraz dyrektorzy szkół. Poza tym, na przestrzeni trzech lat trwania projektu zorganizowane zostaną

cztery konferencje na temat kultury krajów, z których pochodzą uczniowie cudzoziemcy oraz na temat przepisów i spraw organizacyjnych dotyczących podjęcia nauki przez cudzoziemca w polskiej szkole. W projekcie przewidziano także prezentacje kultury polskiej dla uczniów-cudzoziemców. Takie spotkania (szczególnie na początku pobytu, przy wchodzeniu w nowe szkolne lub przedszkolne środowisko) są z całą pewnością niezbędne, by zrozumieć i poprawnie wykorzystywać polski kod kulturowy. Projekt przewiduje także przeznaczenie środków na dodatkowe zajęcia z nauki języka polskiego jako obcego dla uczniów cudzoziemskich. Organizacja takich zajęć w szkołach do tej pory była możliwa i wspierana przez wojewódzkie kuratoria, jednak każda dodatkowa godzina jest wciąż na wagę złota. Opanowanie przez uczniów języka polskiego w jak najszybszym tempie i w jak najlepszym stopniu to z całą pewnością jeden z największych problemów, które trzeba błyskawicznie w największym możliwym zakresie zniwelować.

Równie ważnym zagadnieniem jak edukacja językowo-kulturowa dzieci jest dydaktyka języka polskiego wśród dorosłych. Ta część projektu prowadzona jest przez partnera Śląskiego Urzędu Wojewódzkiego, czyli przez Szkołę Języka i Kultury Polskiej Uniwersytetu Śląskiego. Zwiększenie kompetencji językowej uczestników tej części projektu ma dać im możliwość podwyższenia swojej atrakcyjności na rynku pracy, umożliwić podejmowanie nauki, dać narzędzia do zdobycia niezbędnych do zalegalizowania pobytu w Polsce dokumentów, a także przygotować osoby przebywające w Polsce przez dłuższy czas do pełniejszego, świadomego uczestnictwa w kulturze polskiej. Już w drugiej połowie 2018 roku rozpoczęły się kursy semestralne przeznaczone dla uczestników projektu. W procesie rekrutacji wyłoniono grupę osób, które spełniały postawione kryteria. Po przeprowadzeniu testu kwalifikacyjnego, którego wyniki pozwoliły ocenić ich umiejętności językowe, rozpoczęła się nauka na kursie semestralnym w grupach na poziomie B1 i B2. Zajęcia prowadzone są przez wykwalifikowanych lektorów, posiadających bogate doświadczenia zarówno w nauczaniu języka polskiego jako obcego i/lub drugiego (doświadczenia te zdobywali w Polsce i za granicą) oraz w opracowaniu pomocy i materiałów dydaktycznych (skryptów, podręczników, gier językowych i programów multimedialnych). Programy kursów przygotowane zostały specjalnie w celu realizacji projektu, uwzględniają zainteresowania uczestników oraz ich potrzeby językowe i szerszej – adaptacyjne. Dotyczy to zarówno tematyki zajęć, jak i stosowanych form oraz technik pracy. W rozpoczętych w 2018 roku kursach semestralnych bierze udział przede wszystkim młodzież studiująca oraz osoby dorosłe z różnych grup wiekowych. Realizowane

zagadnienia nie ograniczają się wyłącznie do typowych sytuacji z codziennego życia (np. podróżowanie, wizyta u lekarza, korzystanie z usług itp.), ale rozwijają kompetencje w zakresie specyficznych zachowań językowych związanych ze studiami i/lub wykonywaną pracą (pisanie CV, listów motywacyjnych, przygotowanie do rozmów kwalifikacyjnych, wypełnianie dokumentów w urzędach, np. sprawy meldunkowe, założenie konta w banku, kontakty z pracodawcami itp.). Studenci otrzymują podręcznik kursowy, w tym książki autorstwa pracowników Szkoły Języka i Kultury Polskiej Uniwersytetu Śląskiego. Podręczniki są uzupełniane dodatkowymi materiałami dydaktycznymi – np. fragmentami polskich utworów literackich i filmowych, tekstami i nagraniami dotyczącymi bieżących wydarzeń w Katowicach i na Śląsku.

W roku 2019 i 2020 przeprowadzone zostaną kolejne edycje kursów semestralnych, a także kursy intensywne i roczne kursy przygotowawcze do podjęcia studiów w Polsce, sierpniowe i wrześniowe kursy językowo-adaptacyjne, a także spotkania i warsztaty dla nauczycieli pracujących w szkołach na terenie województwa śląskiego. Ważnym elementem wszystkich kursów jest doskonalenie, w miarę możliwości, kompetencji w zakresie słownictwa specjalistycznego z dziedzin, w których pracują lub planują pracować uczestnicy zajęć. W ramach projektu podjęto także działania (spotkania, wycieczki, projekcje filmowe) nakierowane na zaznajomienie uczestników z polskim dziedzictwem kulturowym, z życiem regionu – zarówno w jego aspekcie społecznym, jak i kulturowym – i poprzez to na pozytywne oddziaływanie na powstawanie i umacnianie więzi z Polską. Przykładem takich spotkań adaptacyjnych mogą być spotkania andrzejkowe, jaselka, Wielkanoc oraz wiele innych wydarzeń, które mają na celu nie tylko zintegrować cudzoziemców w województwie śląskim ze sobą i z polskimi mieszkańcami regionu, ale przede wszystkim pogłębić ich znajomość kultury polskiej.

W grudniu 2018 rozpoczął się również cykl niezwykle ważnych kursów. Są one przeznaczone dla osób chcących przygotować się do egzaminu certyfikacyjnego z języka polskiego jako obcego. Certyfikat potwierdzający znajomość języka polskiego jako obcego jest dokumentem o charakterze państwowym i otwiera przed jego posiadaczem różne możliwości. Często jest wymagany w pracy oraz na uczelniach (poziomy B2, C1). Osoby, które ubiegają się o nadanie polskiego obywatelstwa, muszą wylegitymować się egzaminem zdanym na poziomie B1. Kursy zaplanowane są w taki sposób, aby kształciły kompetencje językowe w zakresie testowanych podczas egzaminu sprawności (mówienie, pisanie, rozumienie tekstu słuchanego, rozumienie tekstu czytanego) oraz rozwijały umiejętność poprawnego tworzenia oraz

używania struktur gramatycznych, która jest niezbędna zarówno w obrębie wymienionych sprawności, jak i w osobnej, gramatycznej części egzaminu. Uczestnicy rozwiązują przykładowe zadania testowe (na wybranym przez nich poziomie) i otrzymują informację zwrotną na temat swych mocnych oraz słabszych stron wraz z instrukcją językową, a także dodatkowymi ćwiczeniami służącymi uzupełnieniu braków. Kształcą też strategie pomocne podczas egzaminu, np. rozumienie globalne, sposoby wyszukiwania informacji w tekście, zapoznają się z typami zadań oraz z zasadami dotyczącymi konstrukcji tekstów pisanych w ramach różnych wymaganych podczas egzaminu form (np. list, życzenia, ogłoszenie, sprawozdanie, esej), budowania wypowiedzi ustnych w odniesieniu do materiałów wizualnych oraz do przeczytanych tekstów. Pracownicy Szkoły Języka i Kultury Polskiej UŚ są egzaminatorami oraz uczestniczą w pracach nad przygotowaniem i standaryzacją zestawów egzaminacyjnych, prowadzą również szkolenia dla autorów zadań oraz dla osób przygotowujących się do egzaminów są zatem osobami wykwalifikowanymi do prowadzenia takich właśnie zajęć.

Opisane kursy i inne działania odbywać się będą nie tylko na terenie Katowic, ale także na terenie innych miast województwa śląskiego. W kursach językowych będzie można uczestniczyć także w Gliwicach, Cieszynie oraz Bielsku-Białej.

Grupa robocza projektu *Wsparcie integracji cudzoziemców w województwie śląskim* (dofinansowanie ze środków Funduszu Azylu, Migracji i Integracji) składa się z przedstawicieli dwudziestu siedmiu instytucji, w tym:

- Pracowników Wydziału Spraw Obywatelskich i Cudzoziemców oraz Wydziału Rodziny i Polityki Społecznej Śląskiego Urzędu Wojewódzkiego w Katowicach,
- Partnera Projektu – Szkoły Języka i Kultury Polskiej Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach,
- Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Katowicach,
- Państwowej Inspekcji Pracy – Okręgowego Inspektoratu Pracy,
- Kuratorium Oświaty w Katowicach,
- Komendy Wojewódzkiej Policji w Katowicach,
- Śląskiego Oddziału Straży Granicznej w Raciborzu,
- 21 przedstawicieli powiatowych urzędów pracy, funkcjonujących na terenie województwa śląskiego.

Opracowanie: dr Agnieszka Tambor – asystentka koordynatora ds. spotkań adaptacyjnych w projekcie *Wsparcie integracji cudzoziemców w województwie śląskim*, na podstawie materiałów przygotowanych przez: Magdalenę Szewczuk-Szturc – dyrektor Wydziału Spraw Obywatel-

skich i Cudzoziemców Śląskiego Urzędu Wojewódzkiego; dr Małgorzatę Smereczniak, mgr Karolinę Graboń – Szkoła Języka i Kultury Polskiej Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, pracowników Wydziału Spraw Obywatelskich i Cudzoziemców oraz Wydziału Rodziny i Polityki Społecznej Śląskiego Urzędu Wojewódzkiego w Katowicach oraz Powiatowego Urzędu Pracy w Będzinie na konferencję projektową, która odbyła się 17 grudnia 2018 roku.